

15. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів; словосполучень / уклад.: О. Скопненко, Т. Цимбалюк. К.: Довіра, 2006. 789 с.
16. Мельничук С. Правові форми реалізації функцій сучасної держави України: загальнотеоретична характеристика: моногр. Івано-Франківськ, 2018. 346 с.
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії від 25 березня 1998 р. № 3-рп/98. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-98> (дата звернення: 25.11.2018).
18. Гаджиев Г. Правовые позиции Конституционного Суда Российской Федерации как источник конституционного права. Конституционное право: восточноевропейское обозрение. 1999. № 3 (28). С. 81–85.
19. Гаджиев Г. Проблемы толкования Конституции и законов Конституционным Судом. М.: Юристъ, 2001. 252 с.
20. Луць Л. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник. К.: Атіка, 2013. 415 с.
21. Шмельова Г. Короткий російсько-український та українсько-російський термінологічний словник: теорія держави і права. С.: Таврія, 2012. 67 с.
22. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166–VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. С. 1696.
23. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 19. Ст. 134.
24. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402–VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. С. 7. Ст. 545.
25. Спільний висновок № 588/2010 щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» від 7 жовтня 2010 р. № 588/2010 / Рада Європи. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_a31 (дата звернення: 25.11.2018).
26. Молинье Ф. Проблемы проверки судебных актов Кассационным судом Франции. Проблемы пересмотра судебных актов в гражданском и арбитражном процессах: сб. науч. статей. М., 2008. С. 30.
27. Плотнікова М. Правові акти Національного банку України як засіб державного регулювання діяльності банків в Україні: автор. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2013. 21 с.
28. Малента В. Неофіційне тлумачення норм права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Національна академія внутрішніх справ. К., 2010. 20 с.
29. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. № 422/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 49. С. 272.
30. Тесленко М. Судебный конституционный контроль в Украине: моногр. К.: Ин-т государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины, 2001. 344 с.

УДК 351.74

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ» У ПРАВОВІЙ НАУЦІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

THE PROBLEM OF DEFINITION “LAW ENFORCEMENT BODIES” IN LEGAL SCIENCE AND THE LEGISLATION OF UKRAINE

**Нагорна В.В., к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії
держави і права та приватно-правових дисциплін
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького**

Стаття присвячена висвітленню одного з актуальних та проблемних питань теорії держави і права щодо теоретико-методологічного аналізу визначення поняття й ознак правоохоронних органів.

У сучасній правовій науці значна увага приділена діяльності правоохоронних органів, процесу реформування правоохоронної системи. Але на теоретичному рівні відсутні узгодженість розуміння понять «правоохоронні органи», «правоохоронна діяльність», критерії, за якими можна віднести той чи інший орган до правоохоронного, їх система, види, а також законодавче визначення правоохоронного органу.

У статті приділяється увага визначенню поняття «правоохоронні органи» у законодавчих актах, де наявна це поняття часто вживається в статтях нормативно-правових актів, тоді як законодавче визначення терміна відсутнє, не визначено, які саме органи належать до правоохоронних. Здійснюється аналіз доктринальних понять.

Приділяється увага проблемі віднесення органів до правоохоронних, розкриваються складники сектора безпеки й оборони України, надається визначення їх системи та правового статусу.

Ключові слова: правоохоронний орган, правоохоронна функція, правоохоронна діяльність.

Статья посвящена изучению одного из актуальных и проблемных вопросов теории государства и права, касающегося теоретико-методологического анализа определения понятия и признаков правоохранительных органов.

В современной правовой науке уделено значительное внимание деятельности правоохранительных органов, процессу реформирования правоохранительной системы. Но на теоретическом и законодательном уровнях отсутствуют согласованность понимания понятий «правоохранительные органы», «правоохранительная деятельность», критерии, по которым можно отнести тот или иной орган к правоохранительным, их система, виды.

В статье уделяется внимание определению понятия «правоохранительные органы» в законодательных актах, где часто упоминается этот термин, тогда как законодательное определение понятия отсутствует, не определено, какие именно органы относятся к правоохранительным. Осуществляется анализ доктринальных понятий.

Уделяется внимание проблеме отнесения органов к правоохранительным, раскрываются составляющие сектора безопасности и обороны Украины, определяются их система и правовой статус.

Ключевые слова: правоохранительный орган, правоохранительная функция, правоохранительная деятельность.

The article analyses topical theoretical and methodological issue of one of the urgent and problematic issues of the theory of state and law definition of the concept and features of law enforcement bodies.

In modern legal science, considerable attention is paid to the work of law enforcement bodies, the process of reforming the law-enforcement system. But at the theoretical level, there is no consistency in the understanding of the definition "law enforcement", "law enforcement bodies", the criteria by which one or another body can be attributed to the law-enforcement system, their system, types, as well as the lack of a legislative definition of a law enforcement agency.

The article focuses on the definition of the concept of "law enforcement bodies" in legislative acts, where there is a significant amount of use of the concept itself, where as there is no legal definition of the concept and it is not determined what the particular organs belong to law enforcement. An analysis of doctrinal concepts is carried out in the article.

The attention is paid to the problem of assigning organs to law-enforcement agencies, disclosing components of the security and defense sector of Ukraine, defining their system and legal status.

The article is about issues of assigning prosecutors in the system of state law enforcement bodies, processes of reforming law enforcement bodies, new changes in the legislation on defining the areas of competence of the security and defense sector of Ukraine, the legal status of bodies with law enforcement functions, not allowing the concept defining common features and the notion of "law enforcement body" in the normative legal acts, system and place of law enforcement bodies in the system of state authorities, attribution them only to the executive branch, determination of the criterion according to which one or another body can be defined as a law enforcement body, if it does not have a direct indication to this in the normative legal act, etc.

Key words: law enforcement body, law enforcement function, law enforcement activity.

Процеси євроінтеграції та глобалізації в Україні, загрози національній безпеці країни, зміна законодавства в напрямі посилення захисту й охорони прав та свобод громадянина, реформування правоохоронної системи зумовлюють необхідність чіткого визначення теоретичної основи правового статусу правоохоронних органів та їхнього місця в системі апарату держави.

Значна кількість наукових праць та досліджень із названої тематики, усталений науковий підхід до розуміння сутності й поняття правоохоронних органів, питання про віднесення до правоохоронних судових органів, місця прокуратури в системі державних правоохоронних органів, процеси реформування правоохоронних органів, нові зміни в законодавстві щодо визначення сфер компетенції органів сектора безпеки й оборони України, правового статусу органів із правоохоронними функціями, визначення спільних ознак та поняття «правоохоронний орган» у нормативно-правових актах не дозволяє чітко встановити поняття, систему та місце правоохоронних органів у системі органів державної влади, віднесення їх лише до виконавчої гілки влади, визначення критерію, за яким той чи інший орган можна визначити як правоохоронний, якщо не має прямої вказівки на це в нормативно-правовому акті тощо.

Метою статті є визначення загальних та спеціальних ознак правоохоронного органу для формулювання дефініції, що розкриє зміст поняття «правоохоронний орган», його місце в системі державних органів, що важливо для подальших досліджень системи правоохоронних органів та їх характеристики.

Питання визначення та системи правоохоронних органів, характеристики їхньої діяльності неодноразово було предметом дослідження таких учених: Р. Бараніка, П. Біленчука, І. Бондаренка, Ю. Битяка, Е. Григоніса, В. Дубінчака, Ю. Загуменної, Ю. Кідрука, А. Куліша, А. Колодія, Ю. Кравченка, А. Мельника, О. Музичука, П. Онопенка, В. Погорілка, М. Погорецького, Л. Сидорчука, О. Сушинського, В. Тація, Ю. Тодики, О. Фрицького, І. Хавронюка, В. Цвіка й інших.

У спеціальних актах може не бути вказівки на статус правоохоронного органу, відсутня пряма вказівка на статус органу як правоохоронного й ідентифікація приналежності відповідного органу до правоохоронних органів за функціональним призначенням тощо.

Чинне законодавство України не надає визначення поняття «правоохоронна діяльність», щодо його змісту триває дискусія, висловлюються різні думки і про те, які органи варто вважати правоохоронними.

Так, одні науковці зводять правоохоронну діяльність лише до діяльності компетентних державних органів у сфері боротьби зі злочинністю. Другі науковці до правоохоронної діяльності відносять діяльність із боротьби не тільки зі злочинами, а й з іншими правопорушеннями. Автори, які належать до третьої групи, переконані, що

правоохоронною є також діяльність щодо підтримки суспільного порядку (патрулювання в громадських місцях, забезпечення правопорядку під час проведенні масових заходів тощо) [1].

У сучасних умовах реформування правоохоронної системи досі не має чітко визначеного поняття «правоохоронний орган».

У ч. 3 ст. 17 Конституції України міститься положення такого змісту: «Завдання щодо забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладуються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [2].

Відповідно до Конституції України, правоохоронні органи – органи, на які покладені спеціальні завдання щодо гарантування державної безпеки і захисту державного кордону України.

Але правоохоронна функція – це не тільки гарантування державної безпеки і захист державного кордону України, а й охорона та захист прав і свобод людини і громадянина, а також охорона та захист громадського порядку та національних інтересів держави.

Кожен орган держави як частина державного апарату створюється для здійснення певного виду державної діяльності, тобто має свій предмет, завдання і функції.

У законодавстві визначений статус органів, які є правоохоронними органами; органами, які виконують одну чи декілька функцій правоохоронного характеру; органів, в яких правоохоронна функція становить основу їхньої діяльності; органами, які виконують свої функції, а правоохоронна функція не є їхньою основною.

Є різні погляди на визначення поняття «правоохоронні органи» у підручниках із теорії держави і права та судових і правоохоронних органів.

В. Тацій зазначає, що в результаті широкого тлумачення правоохоронної функції до правоохоронних органів включаються майже всі органи виконавчої влади, які так чи інакше виконують правоохоронні функції, тобто опосередковано займаються правоохоронною діяльністю [3, с. 234].

Правоохоронні органи – це структуровані колективи службовців, що здійснюють державні і недержавні функції контролю, нагляду, досудового слідства, охорону і захист усіх форм власності, охорону природи, охорону прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, виконують інші правоохоронні функції [4, с. 245].

Правоохоронна діяльність – це державна правомірною діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей із боку уповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припинення або розгляду порушеного права, його виявлення або розслідування з обов'язковим додержанням установлених у законі процедур для цієї діяльності [5].

Правоохоронні органи – це державні органи, спеціально уповноважені державою здійснювати контроль і нагляд за додержанням Конституції, законів та інших нормативно-правових актів, забезпечувати правопорядок, застосовувати заходи державного примусу до правопорушників, характерними рисами яких є здійснення правоохоронної діяльності (забезпечення законності й охорона правопорядку, боротьба з правопорушеннями, охорона законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства та держави загалом); наявність у них для виконання правоохоронної діяльності відповідних державно-владних повноважень; можливість безпосередньо застосовувати різні заходи примусу (наприклад, затримання особи, арешт, позбавлення волі тощо); перебування їхньої діяльності під особливим державним контролем і наглядом, діяльність лише на основі закону і в установленому ним порядку [1].

Правоохоронна діяльність здійснюється спеціальними органами, які мають певні юрисдикційні й організаційні відмінності від інших органів держави. Зазначено, що основні завдання цієї діяльності полягають у захисті прав і свобод людини та громадянина, забезпеченні правопорядку і законності, захисті прав і законних інтересів державних та недержавних організацій, боротьбі зі злочинністю й іншими правопорушеннями. Зокрема, це органи прокуратури; органи внутрішніх справ; органи Служби безпеки, військової служби правопорядку у Збройних силах України; митні органи й ін. [6].

За Ю. Ведерніковим, А. Папірною, Р. Тевліним, правоохоронними органами визначаються державні органи, основною (спеціальною) функцією яких є забезпечення законності й охорона правопорядку, боротьба із правопорушеннями, охорона законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства і держави загалом. До них віднесено органи прокуратури, міліції, Служби безпеки, органи охорони державних кордонів, Державної податкової служби, Державної контрольно-ревізійної служби та ін., які формуються на основі трьох традиційних гілок влади [7; 8].

Також автори вважають, що до системи правоохоронних органів належать деякі інші державні установи й громадські організації, які, відповідно до законодавства, наділені значущими повноваженнями у сфері правоохоронної діяльності, хоча загалом їхні функції не зводяться до останньої, а також не забезпечуються можливістю застосування державного примусу. Серед таких установ та організацій варто звернути особливу увагу на органи юстиції й адвокатури [7].

В. Бож'єв зазначає, що правоохоронні органи характеризуються професійною діяльністю, яка спрямована на виконання спеціальних завдань [9, с. 146]. Але не визначено, що можна відносити до спеціальних завдань. Автор проводить паралель між правоохоронною функцією і спеціальними завданнями.

К. Гуценко та М. Ковальов визначають правоохоронні органи через спеціально створені органи для виконання функції правоохоронної діяльності [9, с. 146]. На жаль, єдиного доктринального чи законодавчого розуміння щодо правоохоронної діяльності не має.

О. Бандурка визначає правоохоронні органи, в яких основним завданням є правоохоронна діяльність. З даного твердження випливає питання щодо правових статусів тих органів, які є органами із правоохоронними функціями або разом з основними власними функціями також виконують правоохоронну функцію [10, с. 146].

М. Мельник та М. Хавронюк взагалі вважають правоохоронними органами лише ті, які ведуть боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями, що призводять до юридичної відповідальності в межах кримінально-процесуального й адміністративного законодавства. Дане твердження надто звужує діяльність правоохоронних органів, яка включає ширші повноваження відповідних ор-

ганів, які за статусом можна віднести до правоохоронних [10, с. 424].

В. Зайченко й Ю. Загуменна під час аналізу чинного законодавства України та теоретико-методологічних джерел визначають такі ознаки правоохоронного органу: 1) правоохоронний орган уповноважується спеціальним законом для здійснення правоохоронної діяльності, що розкриває завдання організації та мету діяльності цього органу; 2) здійснює свою діяльність із дотриманням встановлених законом правил та процедур; 3) правоохоронні органи у своїй діяльності мають право застосовувати заходи державного примусу до осіб, які вчинили правопорушення; 4) законні й обґрунтовані рішення, ухвалені державними органами, обов'язкові для виконання посадовими особами та громадянами; 5) це цілісна сукупність, системоутворюючим чинником якої є не структурний (організаційний), а функціональний критерій – безпосередньо правоохоронна діяльність, що визначено їхнім спільним функціональним призначенням, яке полягає передусім в охороні і захисті права. На відміну від інших систем державних органів, система правоохоронних органів характеризується тим, що не має традиційної організаційної побудови, як, наприклад, система органів виконавчої влади [9; 10].

З огляду на це, Ю. Загуменна пропонує правоохоронними органами називати спеціально уповноважені державні органи, які забезпечують додержання та реалізацію прав і свобод громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил та процедур відповідно до своєї компетенції [9, с. 149].

С. Лихова вважає, що правоохоронними органами є всі державні органи, певною мірою наділені правоохоронними функціями [11, с. 74–76]. За даним твердженням можна визначити, що майже кожен орган державної влади так чи інакше причетний до виконання правоохоронної функції.

На думку В. Дяченко, правоохоронний орган – це державний, зазвичай озброєний орган, виконання яким, поруч із профілактичною, однієї чи кількох інших головних правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності, який у зв'язку із цим потребує специфічного матеріально-технічного й іншого забезпечення, до працівників якого законом висуваються спеціальні вимоги, працівники якого для ефективного виконання своїх обов'язків згідно із законом наділяються різноманітними спеціальними правами, мають відповідні пільги й зовнішні ознаки, користуються підвищеним правовим захистом [12, с. 12].

На нашу думку, критерій озброєності не може бути визначальною характерною ознакою правоохоронного органу, цеє більш властиво військовим формуванням та органам, які виконують правоохоронну функцію.

Д. Фіолевський правоохоронними органами називає передбачений Конституцією і законами України перелік спеціальних установ, організацій і підрозділів, на які покладено правоохоронну діяльність у державі [13, с. 113]. Чинним законодавством не визначений чіткий перелік правоохоронних органів, так, правоохоронні органи згадуються лише в диспозиції ст. 17 Конституції України.

До набрання чинності Законом «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. у Законі «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. (втратив чинність) правоохоронними органами визначалися органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій.

Відповідно до Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 р. (втратив чинність), такими органами визначені державні органи, які, відповідно до законодавства, здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Відповідно до п. 16 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р., сектором безпеки й оборони визначається «система органів держав-

ної влади, Збройних сил України, інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення із правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України та оборони держави, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України» [14].

Законом України визначено, що складниками сектора безпеки й оборони України є: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки [14].

Відповідно до п. п. 17 та 18 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р., силами безпеки є правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення із правоохоронними функціями, сили цивільного захисту й інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції гарантування національної безпеки України, а силами оборони – Збройні сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення із правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [15, с. 267–268].

З положень нормативно-правового акта випливає різноманіття органів сектора безпеки й оборони, які пов'язані правоохоронною функцією, а саме: «правоохоронні органи», «державні органи спеціального призначення із правоохоронними функціями», «правоохоронні органи спеціального призначення», «розвідувальні органи» та «військові формування», «військові формування із правоохоронними функціями». Тобто статус деяких органів у Законі визначений, повноваження оборони та безпеки розділені, але визначення понять із властивими ознаками відповідних органів відсутні.

Згідно із ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р., до правоохоронних органів належать органи прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, Рибоохорони, Державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [16].

Даний Закон більш чітко визначає систему правоохоронних органів, хоча аналіз положень спеціальних актів щодо статусів відповідних органів доводить неузгодженість норм загального і спеціального законодавства, їхню розгалуженість та несистематизованість (наприклад, що стосується правового статусу такого правоохоронного органу, як Державне бюро розслідувань). Вважаємо, що віднесення до правоохоронних органів інших органів, які виконують правозастосовну функцію, недоцільне, необхідно законодавче визначення термінів «правоохоронна функція», «правоохоронна діяльність».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550 «Про затвердження Порядку проведення інспектування державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами», до правоохоронних органів віднесені органи прокуратури, Служби безпеки, Національної поліції, підрозділи Податкової міліції ДФС, Національне антикорупційне бюро, інші утворені відповідно до законодавства органи, які здійснюють правоохоронні функції.

В. Молдован визначає правоохоронні органи як важливу ланку в системі органів держави, мета, завдання та

функції якої – забезпечення законності та правопорядку в усіх сферах життєдіяльності нашої країни [17, с. 64].

В. Півненко вважає, що правоохоронними органами законодавчої гілки влади є Рахункова палата, Уповноважений Верховної Ради України із прав людини, тимчасові слідчі комісії. До правоохоронних органів виконавчої гілки влади належать Міністерство внутрішніх справ, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба тощо. Правоохоронними органами судової гілки влади є загальні та спеціалізовані суди. Прокуратура посідає особливе місце і створена як спеціальний конституційний орган [18, с. 216].

Одне із центральних місць у різноманітній та багатоплановій діяльності держави належить виконанню завдань із захисту прав і свобод людини, охорони прав та законних інтересів державних і недержавних організацій, боротьби зі злочинами й іншими правопорушеннями. Так, наприклад, Конституція України і Закон України «Про прокуратуру» не називають правоохоронним органом прокуратуру, вони тільки закріплюють, що органи прокуратури становлять єдину централізовану систему.

Водночас було б помилковим стверджувати, що суд не виконує правоохоронної функції та не причетний до запобігання злочинності. Адже лише суд засуджує злочинця і призначає йому покарання. Тому судова влада контролює роботу правоохоронних органів, оцінює їхні висновки і лише в такий спосіб попереджує злочинність, охороняє права та свободи людини та громадянина, здійснює правосуддя, виконує охоронну та контрольну-наглядову функції.

На практиці необхідно усунути прогалини законодавства у вказаному напрямі, насамперед шляхом розкриття сутності поняття «правоохоронні органи» та визначення вичерпного переліку правоохоронних органів. Отже, аналіз законодавчої бази і судової практики України свідчить про те, що поняття «правоохоронні органи» є одним із найбільш невизначених у вітчизняній юридичній практиці, внутрішньо суперечливим за змістом.

З огляду на аналіз доктринальних досліджень поняття й ознак правоохоронних органів та приналежності до правоохоронних органів за спеціальними законодавчими актами, варто зробити такі висновки:

– на науково-теоретичному рівні:

1. Визначити основні ознаки правоохоронного органу:

1) органи, на які законом покладено виконання правоохоронної функції (як спеціально уповноважені (створені) органи, так і органи, які забезпечують виконання функцій держави, однією з яких є правоохоронна діяльність);

2) основним критерієм віднесення до правоохоронних органів є правоохоронна діяльність, яка полягає в гарантуванні державної безпеки, захисті державного кордону України, охорони та захисті національних інтересів держави, громадського порядку, прав і свобод людини і громадянина;

3) сукупність органів, визначених чинним законодавством, діяльність яких спрямована на виконання правоохоронної функції держави та статус яких визначено спеціальними законами;

4) віднесення організацій, установ та формувань до правоохоронних, що беруть участь у правоохоронній діяльності (адвокатура, нотаріат тощо).

2. Визначити правоохоронними такі органи, на які покладено завдання з охорони та захисту національних інтересів держави, громадського порядку, прав і свобод людини і громадянина відповідно до чинного законодавства; – на законодавчому рівні:

1) визначити поняття «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція»;

2) визначити систему правоохоронних органів України, виходячи зі змісту правоохоронної діяльності й головних ознак правоохоронних органів;

3) розробити й ухвалити Закон «Про статус правоохоронних органів», закріпивши статус правоохоронного органу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Судові та правоохоронні органи України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Нор, Н. Анікіна, Н. Бобченко; за ред. В. Нора. К.: Юре, 2010. 240 с.
2. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). Право України. 2012. № № 11–12. С. 233–240.
4. Правознавство: підручник / А. Колодій, А. Олійник. К.: Правова єдність ВАР, 2009. 792 с.
5. Правознавство: навчально-методичний посібник / В. Галуцько, В. Зубенко, М. Новікова, В. Стратонов; за заг. ред. В. Стратонова. Херсон: Д.С. Грін, 2015. 320 с.
6. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / І. Литвин, О. Окопник. Кіровоград: КІДМУ КПУ, 2015. 296 с.
7. Теорія держави і права: навч. посіб. / С. Бостан, С. Гусарев, Н. Пархоменко та ін. К.: ВЦ «Академія», 2013. 348 с.
8. Ведерников Ю., Папірна А. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 333 с.
9. Загуменна Ю. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. Право і безпека. 2010. Вип. № 3 (35). С. 145–150.
10. Зайченко В., Лаптева А. Роль і місце правоохоронних органів у правовій державі. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Вип. 23. 2013. С. 419–424.
11. Лихова С. Про визначення поняття «правоохоронні органи». Радянське право. 1984. № 11. С. 74–76.
12. Дяченко В. Система правоохоронних органів: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 320 с.
13. Фіолевський Д. Судова влада і правоохоронна система в Україні: навч. посіб. К.: Кондор, 2006. 324 с.
14. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469–VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
15. Нагорна В. Класифікація органів сектору безпеки та оборони України. Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: тези XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 15 листопада 2018 р.). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 267–269. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/xi-vseukrainsko-naukovo-praktychna-konferentsiia-15_11_2018.pdf.
16. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 11. Ст. 50.
17. Молдован В. Правоохоронні органи. Курс лекцій: навч. посіб. К.: Юмана, 1998. 160 с.
18. Півненко В. Прокурорський нагляд в Україні: уавч. посібн. Харків: Харків юридичний, 2008. 304 с.

УДК 340.132.6

ВИМОГИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ ВИСНОВКІВ У СВІТЛІ ПРИНЦИПІВ ОБґРУНТОВАНІСТІ ТА ЗРОЗУМІЛОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

REQUIREMENTS FOR INTERPRETATIVE CONCLUSIONS IN THE LIGHT OF THE PRINCIPLES OF JUSTIFICATION AND CLEARNESS OF LAW INTERPRETATION

Прийма С.В., к.ю.н.,

доцент кафедри теорії та філософії права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячується дослідженню принципів обґрунтованості та зрозумілості тлумачення норм права, а також тих вимог, що висуваються цими принципами до інтерпретаційно-правових висновків. До цих вимог автор відносить, зокрема, виправданість рішення, повноту використання, переконливість і узгодженість аргументів, недопустимість двозначних висновків тощо. Також у статті наголошується на тому, що вимоги принципів обґрунтованості та зрозумілості мають розглядатися у взаємозв'язку та взаємодоповненні.

Ключові слова: тлумачення права, принципи інтерпретаційно-правової діяльності, інтерпретаційні висновки, обґрунтованість, зрозумілість.

Статья посвящена исследованию принципов обоснованности и понятности толкования норм права, а также тех требований, которые выдвигаются этими принципами к интерпретационно-правовым выводам. К этим требованиям автор относит, в частности, оправданность решения, полноту использования, убедительность и согласованность аргументов, недопустимость двусмысленных выводов и т. д. Также в статье подчеркивается, что требования принципов обоснованности и понятности должны рассматриваться во взаимосвязи и взаимодополнении.

Ключевые слова: толкование права, принципы интерпретационно-правовой деятельности, интерпретационные выводы, обоснованность, понятность.

The article is devoted to the research of the principles of justification and clearness of the interpretation of the legal norms. Requirements which made by these principles to the interpretative conclusions also have been investigated in the article. It has been emphasized that these principles relate primarily to the result of the interpretation activity, because the process of interpretation often remains invisible to other persons, but is only an intellectual operation. However, in the article it has been noted that although the principles of justification and clearness are similar and add to each other, they should not be mixed up.

The principle of justification has been defined as the principle of law interpretation, aimed at ensuring an appropriate, verified and convincing argumentation about the decision, during which the interpreter must comply with requirements of coherence and comprehensiveness of the research as well as the requirements of the proof, veracity and objectivity of the evidence which the interpretation conclusion is based on. The author has been referred to the requirements of the principle of justification **such ones**: the decision about certain variant of the interpretation have to be reasoned, all unproved and questionable facts should be ignored, taking into account all the relevant circumstances and making a decision on the basis of the comprehensive and complete research, evidence and arguments must be convincing, the interpreter have to choose such interpretation that does not lead to loss of the legal force of norm, the arguments must be coherent, it is necessary to give reasons for interpretation in each case, it is unacceptable when the interpreter at first decides, and then reasons it.